

Ο “ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ” ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Κ. Βαλεοντής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ορίζονται τα *αντικείμενα*, οι *έννοιες*, οι *ορισμοί* και οι *όροι*. Ορίζεται και αναλύεται η *μορφή* των όρων και η σχέση της με τη *σημασία* τους και γίνεται μορφολογική ταξινόμηση των όρων. Περιγράφονται οι κύριοι *μηχανισμοί σχηματισμού* νέων όρων σε μια *γλώσσα πηγής* για την ονοματοδότηση *νέων εννοιών*. Δίνονται παραδείγματα για κάθε μηχανισμό χωριστά. Εξετάζονται οι τρόποι εύρεσης/σχηματισμού *ελληνικών όρων* για την απόδοση εισαγόμενων νέων ξενόγλωσσων όρων με θεώρηση της Ελληνικής Γλώσσας ως *γλώσσας στόχου*. Δίνεται και αναλύεται σχηματικό διάγραμμα ονοματοδοσίας *νέων εννοιών* στη γλώσσα πηγής και στη γλώσσα στόχου. Διατυπώνεται γενικά ο “*Αναλογικός Κανόνας*” για το σχηματισμό σύγχρονων όρων σε μια γλώσσα στόχου. Διερευνάται η αναγκαιότητα προσκόλλησης στο μηχανισμό σχηματισμού του όρου της *γλώσσας πηγής* μέσω μιας σειράς παραδειγμάτων *εφαρμογής* και *προβλημάτων από τη μη εφαρμογή* του “Αναλογικού Κανόνα” με *γλώσσα στόχου* την Ελληνική, από την ορολογική πρακτική στις *Τηλεπικοινωνίες* και στην *Τεχνολογία Πληροφοριών*. Συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα ως ένας “*Δεκάλογος του Έλληνα Ορολόγου*”.

SUMMARY

Objects, concepts, definitions and *terms* are defined. The *form* of a term as well as its relation to the term's *meaning* are defined and analyzed. A morphological classification of terms is given. The main *formation mechanisms* of new terms in a *source language* for naming *new concepts* are described. Examples for each mechanism are separately given. Ways of finding/forming *greek terms* to render imported new foreign terms are examined considering the Hellenic Language as *target language*. A block diagram for naming *new concepts* is given and analyzed for both the source and target languages. The “*Analogue Rule*” for forming contemporary terms in a target language is generally formulated. The necessity of adhering to the formation mechanisms of the source language is investigated via a number of *application* examples and *problems resulting from non-application* of the Analogue Rule from the terminological practice in *Telecommunications* and *Information Technology* with the Hellenic Language as *target language*. Basic conclusions are summarized as a “*Greek Terminologist's Decalogue*”.

1 Ο ΟΡΟΣ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ

Οι βασικές ψηφίδες του υπαρκτού κόσμου, τα συγκεκριμένα φαινόμενα της πραγματικότητας είτε αυτής που μας περιβάλλει, της αντιληπτής εξωτερικής πραγματικότητας, είτε αυτής που υπάρχει μέσα μας, της νοητής εσωτερικής πραγματικότητας, είναι τα **αντικείμενα**⁽¹⁾. Δηλαδή **αντικείμενο** (*object*) είναι κάθε στοιχείο της αντιληπτής ή της νοητής πραγματικότητας, μπορεί δε να είναι **υλικό** (π.χ. ένα συγκεκριμένο πράγμα ή κατασκεύασμα όπως το *μολύβι μου*) ή **άυλο** (π.χ. ένα συγκεκριμένο μαγνητικό πεδίο όπως το *μαγνητικό πεδίο της Γης*).

Οι **νοητικοί αντιπρόσωποι** μεμονωμένων αντικειμένων ή συνόλων αντικειμένων με κοινά χαρακτηριστικά είναι οι **έννοιες** (*concepts*). Οι έννοιες είναι βασικές μονάδες σκέψης που συγκροτούνται **με αφαίρεση** βάσει ορισμένων ιδιοτήτων. Η έννοια **ιώδιο**, για παράδειγμα, είναι εκείνο το χημικό στοιχείο (αλογόνο) με τις καθορισμένες φυσικές και χημικές ιδιότητες **και όχι το συγκεκριμένο μπουκαλάκι με το υγρό που έχουμε στο κουτί του φαρμακείου μας** (το τελευταίο είναι το **ιώδιο που έχουμε σπίτι μας** και είναι ένα **αντικείμενο**).

Οι **έννοιες** είναι τα βασικά στοιχεία της οργανωμένης πραγματικότητας, όπως την κατανοούμε, όπως τη διανοούμεστε και όπως την περιγράφουμε ως λογικά όντα που αποτελούμε μέρος της. **Χωρίς** τις έννοιες ο κόσμος μας θα έμενε στο επίπεδο της **αντίληψης** και θα ήταν μια ασύνδετη – σε χρόνο και σε τόπο – και ασυνάρτητη διαδοχή εικόνων, ήχων, αισθημάτων και καταστάσεων και όχι μια οργανωμένη σύλληψη και επεξεργασία συγκροτημένων στοιχείων σκέψης.

Κάθε **αντικείμενο** μπορεί να προσδιορίζεται με μια **γλωσσική έκφραση**, με ένα **όνομα** (*name*) αποκλειστικά δικό του, το **όνομά** του (ο *Γιώργος* ο φίλος μου, η *Ελλάδα*, ο *Αζώρ* ο σκύλος μου, το *Ηρώδειο*, το *NATO*, η *Γη*, το *σύμπαν*).

Κάθε **έννοια** μπορεί να περιγράφεται γλωσσικά με μια πρόταση, τον **ορισμό** (*definition*) της, και να προσδιορίζεται με μια **γλωσσική έκφραση**, τον αντίστοιχο **όρο** (*term*).

Ενας **όρος** μπορεί να αποτελείται από **ένα** ή **περισσότερα θέματα** (*stems*) με ή χωρίς

άλλα πρόσθετα **μορφήματα** (*morphemes*) όπως **προσφύματα** (*affixes*) ή **καταλήξεις** (*endings*). Μπορεί, δηλαδή, να είναι:

απλός όρος (*simple term*), όπως π.χ. οι όροι:

δίκτυ-ο δικτυ-ακ-ός	μονάδ-α μοναδ-ια-ος	κερ-αί-α βίντεο,
-------------------------------	-------------------------------	----------------------------

ή **σύμπλοκος όρος** (*complex term*) όπως π.χ. οι όροι:

δια-δίκτυ-ο δια-δικτυ-ακ-ός	κεραί-ο-συ-στοιχ-ία Β-κανάλ-ι Α-στάθμ-ισ-η	
και	βίντεο κατ' αίτ-ησ-η οιονεί κορυφ-ο-τιμ-ή	ψηφι-ακ-ό δίκτυ-ο ενο-ποι-η-μέν-ων υπηρεσ-τών χαρακτηρ-ισ-τικ-ή ακουστ-ικ-ή εμ-πέδ-ησ-η.

Ο **σύμπλοκος όρος** μπορεί να αποτελείται από στοιχεία που συνδέονται μορφολογικά μεταξύ τους και αποτελούν **μία λέξη** (*μονολεκτικός*) – όπως στα πέντε πρώτα παραδείγματα παραπάνω – ή να αποτελείται από στοιχεία που δεν συνδέονται μορφολογικά αλλά έχουν σταθερές θέσεις μεταξύ τους και αποτελούν **μία φράση** (*περιφραστικός*) – όπως στα τέσσερα τελευταία παραδείγματα παραπάνω –. Ο **περιφραστικός σύμπλοκος όρος** λέγεται και **σύνθετος όρος** (*compound term*).

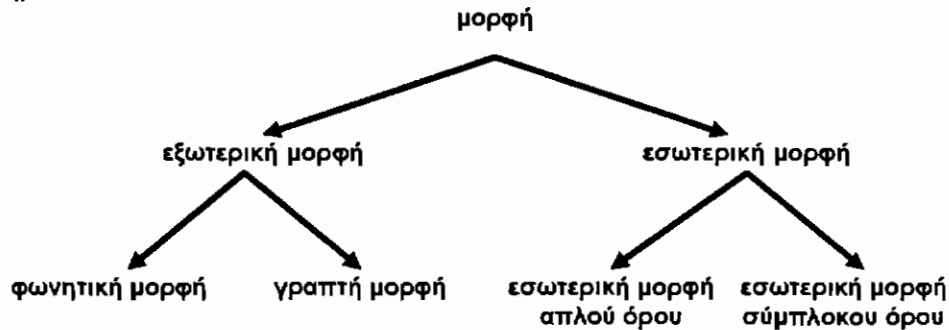
Η **έννοια** (*concept*) που αντιπροσωπεύει ένας όρος λέγεται και **σημασία** (*meaning*) του όρου. Ένας όρος μπορεί να αντιπροσωπεύει περισσότερες της μιας έννοιες στο ίδιο ή σε διάφορα **θεματικά πεδία** (*subject fields*). Η **πρωταρχική σημασία** (*original meaning*) ενός όρου λέγεται και **κύρια σημασία** (*primary meaning*) ή **βασική σημασία** (*basic meaning*) του όρου.

Η **εικόνα** με την οποία απεικονίζεται ένας όρος λέγεται **μορφή** (*form*) του όρου. Η εικόνα αυτή μπορεί να έχει **φυσική** (υλική) υπόσταση ή **νοητική** υπόσταση (**νοητική εικόνα**). Στην πρώτη περίπτωση η μορφή λέγεται **εξωτερική μορφή** (*external form*) ενώ στη δεύτερη **εσωτερική μορφή** (*internal form*).

Η **εξωτερική μορφή** ενός όρου είναι η διάταξη των **φθόγγων** ή **φωνημάτων** ή των αντίστοιχων προς αυτά **γραμμάτων** που αποτελούν τον όρο. Η εξωτερική μορφή ενός όρου όπως αρθρώνεται με φθόγγους ή φωνήματα λέγεται **φωνητική μορφή** (*phonetic form*) του όρου, ενώ η εξωτερική μορφή του όρου όπως παριστάνεται με **γράμματα** λέγεται **γραπτή μορφή** (*written form*) του όρου (βλέπε Σχήμα 1).

Η **εσωτερική μορφή απλού όρου** ταυτίζεται με την **κύρια σημασία** (*κυριολεξία*) του, ενώ η **εσωτερική μορφή σύμπλοκου όρου** είναι η **παράθεση των κύριων σημασιών των**

συστατικών του χωρίς αναφορά στην έννοια που αντιπροσωπεύει ο όρος, δηλαδή στη σημασία του.

Σχήμα 1. Η μορφή ενός όρου και τα είδη της

Η συντόμευση της εξωτερικής μορφής ενός **πλήρους όρου** με παράλειψη οποιουδήποτε μέρους του, **χωρίς μεταβολή στην έννοια που ο πλήρης όρος αντιπροσωπεύει**, παρέχει ένα **συντετμημένο όρο** (*abbreviated term*) ταυτόσημο με τον πλήρη όρο. Αν το παραλειπόμενο μέρος του πλήρους όρου είναι **αυτοδύναμο** έχουμε ένα **συνοπτικό όρο**.

Παραδείγματα:

- **ευθεία** = ευθεία γραμμή
- **δυναμό** = δυναμοηλεκτρική μηχανή
- **αναγνώριση** = αναγνώριση ταυτότητας.

Αν παραλείπονται μερικά γράμματα ενός πλήρους απλού όρου τότε έχουμε μια **συντομογραφία** (*abbreviation*). Το **αρκτικόλεξο** (*initialism*) είναι **συντετμημένος σύμπλοκος όρος**, ή **συντετμημένο όνομα**, στο οποίο διατηρούνται τα αρχικά γράμματα των λέξεων του πλήρους σύμπλοκου όρου, ή του πλήρους ονόματος, και ο οποίος προφέρεται είτε συλλαβικά ως μία λέξη είτε με χωριστά γράμματα είτε και με τους δύο τρόπους.

Παραδείγματα:

ΑΕ = Ανώνυμη Εταιρεία	ITU = International Telecommunication Union
ΙΧ = Ιδιωτικής Χρήσης,	ΟΤΕ = Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος
	ΔΕΗ = Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.

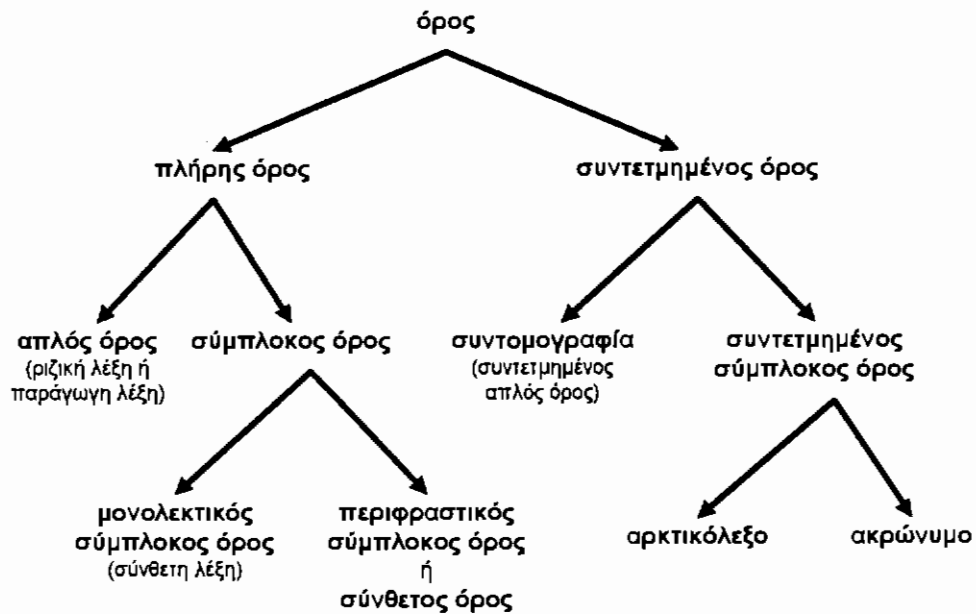
Το **ακρώνυμο** (*acronym*) είναι **συντετμημένος σύμπλοκος όρος**, ο οποίος σχηματίζεται ως σειρά γραμμάτων λαμβανόμενων από τις λέξεις του πλήρους σύμπλοκου όρου και ο οποίος **προφέρεται πάντοτε συλλαβικά** ως μία λέξη.

Παραδείγματα:

διαποδιαμορφωτής	= διαμορφωτής-αποδιαμορφωτής
πετροδολάριο	= πετρελαιοδολάριο
δυφίο	= δυσδικό ψηφίο,
bit	= binary digit,

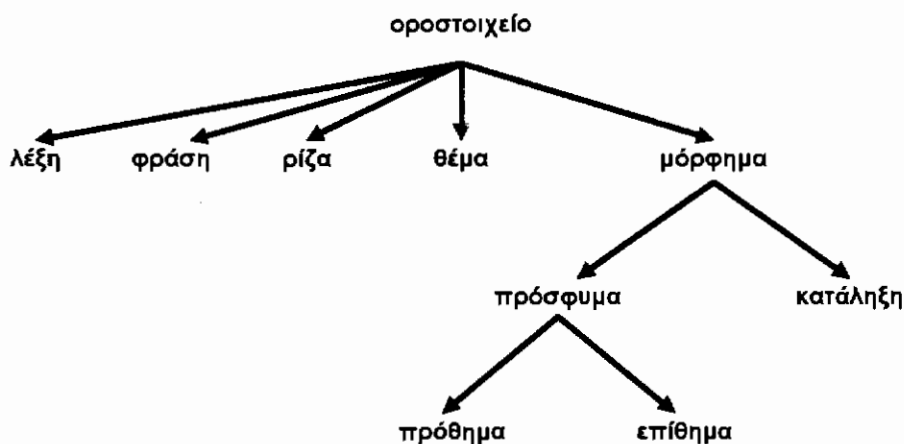
FORTRAN = *formula translation*,
transistor = *transfer resistor*.

Στο Σχήμα 2 φαίνεται η μορφολογική ταξινόμηση των όρων.

Σχήμα 2. Η μορφολογική ταξινόμηση των όρων

Κάθε μορφολογικό μέρος ενός όρου το οποίο είναι φορέας σημασίας ή έχει σημασιολογικά διαφοροποιητική αξία λέγεται **οροστοιχείο** (*term element*). Το **οροστοιχείο** μπορεί να είναι μια **λέξη** (*word*) (που μπορεί να υπάρξει ως αυθύπαρκτη χωριστή μονάδα σε μια πρόταση), μια ολόκληρη **φράση** (*phrase*) (σύνταξη λέξεων που αποτελεί η ίδια από μόνη της έναν όρο ή έναν προσδιορισμό), μια **ρίζα** (*root*) (που αποτελεί την ετυμολογική βάση για ολόκληρη οικογένεια λέξεων), ένα **θέμα** (*stem*) (που μπορεί να είναι όρος από μόνο του ή να αποτελέσει τη βάση ενός παραγώγου) ή τέλος ένα **μόρφημα** (*morpheme*) (που αποτελεί την ελάχιστη σημασιολογική μονάδα μιας γλώσσας και διακρίνεται σε **πρόσφυμα** (*affix*) – **πρόθημα** (*prefix*) ή **επίθημα** (*suffix*), που προηγείται ή έπεται αντίστοιχα ενός θέματος – και **κατάληξη** (*ending*)). Στο Σχήμα 3 απεικονίζονται τα είδη των οροστοιχείων.

Σχήμα 3. Το οροστοιχείο και τα είδη του

2 ΚΥΡΙΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Συνοψίζουμε εδώ τους κύριους *μηχανισμούς σχηματισμού όρων* για την *ονοματοδότηση*, σε ένα θεματικό πεδίο, *νέων εννοιών* οι οποίες συλλαμβάνονται και πρωτοονοματοδοτούνται σε δεδομένη *γλώσσα πηγής* (π.χ. την Αγγλική). Βασική προϋπόθεση για κάθε μηχανισμό είναι ο *ορισμός* της υπό ονοματοδότηση νέας έννοιας *με γνωστούς όρους* της γλώσσας πηγής:

2.1 Μηχανισμός α – *Σύνθετος όρος από γνωστούς όρους:*

Σχηματισμός περιφραστικού σύμπλοκου όρου (σύνθετου όρου) από γνωστούς όρους της γλώσσας πηγής, σε συντακτική σχέση μεταξύ τους η οποία αντανακλά τη λεκτική περιγραφή του ορισμού.

Ο προκύπτων *σύνθετος όρος* αποτελεί κατ' ουσίαν μια, μικρή ή μεγάλη, συντάμευση του ορισμού. Κατά κανόνα, *στη γλώσσα πηγής*, μ' αυτόν το μηχανισμό ονοματοδοτούνται *νέες είδεις έννοιες* από *γνωστές γένιες έννοιες* και άλλες *γνωστές έννοιες*.

Σε πολλές περιπτώσεις ακολουθεί και *συντόμηση της εξωτερικής μορφής του σύμπλοκου όρου*. Ο προκύπτων *συντετμημένος σύμπλοκος όρος* αποτελεί μια παραπέρα συντόμηση του ορισμού.

Παραδείγματα:

<u>Γένια έννοια</u> (Έννοια-γένος)	<u>Είδια έννοια</u> (Έννοια-είδος)	
	<u>Περιφραστικός σύμπλοκος όρος</u> (πλήρης)	<u>Συντετμημένος σύμπλοκος όρος</u>
digit	binary digit	bit
stream	bit stream (= stream of bits)	bit-stream
string	character string (= string of characters)	
grade	grade of service	
rate	rate of transfer	transfer rate
transfer rate	character transfer rate	
services	integrated services	
network	digital network	
digital network	integrated services digital network	ISDN
web	world-wide web	www
access	service access	
point	service access point	SAP
set-up	call set-up (= set-up of a call)	
call set-up	off-air call-set-up	OACSU

2.2 Μηχανισμός β – Νεολογισμός με μεταφορά από άλλο θεματικό πεδίο:

Δημιουργία ενός νεολογισμού¹ με μεταφορά όρου από άλλο θεματικό πεδίο. Αυτό σημαίνει πρόσδοση σε ήδη υπάρχοντα όρο μιας ακόμα σημασίας (μεταφορικής σημασίας), δηλαδή της νέας έννοιας.

Έτσι έχουμε ένα *μεταφορικό όρο* στο υπό εξέταση θεματικό πεδίο του οποίου η *κύρια σημασία* ανήκει σε άλλο θεματικό πεδίο ή και στην κοινή γλώσσα.

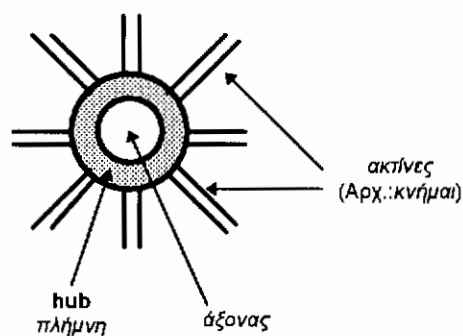
Παράδειγμα 1:

Ορισμός της νέας έννοιας: Στις Τηλεπικοινωνίες και στην Τεχνολογία Πληροφοριών, **κεντρικό σημείο όπου πραγματοποιείται διασύνδεση καναλιών επικοινωνίας⁽²⁾**.

Όρος: hub

¹ Σε αυτή την ανακοίνωση ως **νεολογισμό (neologism)** δεχόμαστε τον οριζόμενο από τη Διεθνή Οργάνωση Τυποποίησης (ISO)⁽¹⁾, δηλαδή "νεόκοπο όρο ή πρόσφατα δανεισμένο όρο από ξένη γλώσσα ή από άλλο θεματικό πεδίο".

Η κυριολεξία του όρου **hub** είναι ακριβώς η έννοια του αρχαιοελληνικού όρου **πλήμνη** που χρησιμοποιείται και σήμερα. Η έννοια αυτή φαίνεται καθαρά στο Σχήμα 4 και βρίσκει εφαρμογή σε **τροχούς**, σε **έλικες** κ.ά.τ.

Σχήμα 4. Η κύρια σημασία του όρου **hub**

Δηλαδή, στους τομείς, των *Τηλεπικοινωνιών* και της *Τεχνολογίας Πληροφοριών* και σε γλώσσα πηγής την Αγγλική, προσδόθηκε στον ήδη υπάρχοντα όρο **hub** άλλη μία σημασία, εκείνη του προαναφερόμενου **ορισμού**.

Παράδειγμα 2:

Ορισμός της νέας έννοιας: Στην *Τυποποίηση και στις συναφείς δραστηριότητες*, διαδικασία με την οποία ένας αρμόδιος οργανισμός παρέχει επίσημη αναγνώριση ότι ένας οργανισμός ή ένα πρόσωπο έχει την ικανότητα να πραγματοποιεί ειδικά έργα. (ΕΛΟΤ EN 45020⁽³⁾).

Όρος: accreditation

Δηλαδή, στον τομέα της Τυποποίησης και σε γλώσσα πηγής την Αγγλική, στον λατινικής προέλευσης **διπλωματικό** (κυρίως) όρο **accreditation** (= παροχή εμπιστοσύνης, διαπίστευση) προσδόθηκε άλλη μία σημασία, εκείνη του προαναφερόμενου **ορισμού**.

2.3 Μηχανισμός γ – Νεολογισμός με δημιουργία νεόκοπου απλού όρου:

Δημιουργία ενός νεολογισμού με δημιουργία μιας νέας λέξης που δεν είχε χρησιμοποιηθεί ως τώρα στην υπόψη γλώσσα πηγής.

Παράδειγμα:

Ορισμός της νέας έννοιας: Στις *Τηλεπικοινωνίες*, η συνθήκη που επιτυγχάνεται ανάμεσα σε επικοινωνιακά-ηλεκτρονικά συστήματα ή συσκευές όταν είναι δυνατή, μεταξύ τους και/ή μεταξύ των χρηστών τους, η άμεση ανταλλαγή πληροφοριών ή υπηρεσιών⁽²⁾.

Όρος: interoperability
(inter - oper-ate, -ab-le - -abil-i-ty)

Δηλαδή, στον τομέα των Τηλεπικοινωνιών και σε γλώσσα-πηγή την Αγγλική, έγινε χρήση του λατινικής προέλευσης **inter** (= μεταξύ), της επίσης λατινικής προέλευσης ρίζας **oper-** του αγγλικού ρήματος **operate** (= λειτουργώ) της αγγλικής επιθετικής παραγωγικής κατάληξης **-able** (= **-abilis** στα Λατινικά) που εκφράζει *ικανότητα* ή *δυνατότητα* και, από αυτήν, της παραγωγικής κατάληξης **-ability** (= **-abilitas** στα Λατινικά) του αντίστοιχου ουσιαστικού οπότε προέκυψαν το επίθετο **interoperable** και το αντίστοιχο ουσιαστικό **interoperability**.

2.4 Μηχανισμός δ – Νεολογισμός με δανεισμό όρου από άλλη γλώσσα:

Δημιουργία ενός νεολογισμού με δανεισμό όρου από άλλη γλώσσα, δηλαδή προσαρμογή ή μεταγραφή της εξωτερικής μορφής του όρου αυτού στο σύστημα της υπό εξέταση γλώσσας.

Παράδειγμα:

Ορισμός της νέας έννοιας: Σης Τηλεπικοινωνιών, **μετατρέπω την απλή γλώσσα σε ακατάληπτο κωδικοποιημένο σήμα²⁾**.

Όρος: **encrypt**
(Ελληνικό: **εγκρύπτ-ω**)

Δηλαδή, στον τομέα των Τηλεπικοινωνιών και σε γλώσσα πηγής την Αγγλική, έγινε **δανεισμός**, με κατάλληλη μεταγραφή, του ελληνικού ρήματος **εγκρύπτ-ω**, του προσδόθηκε η σημασία του προαναφερόμενου ορισμού και δημιουργήθηκε στη συνέχεια ολόκληρη οικογένεια όρων όπως: **encryption, encrypted speech, decrypt, decryption, decrypted message** κ.ά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ – Συχνά η γλώσσα από την οποία λαμβάνεται ο δάνειος όρος είναι η **Ελληνική** ή η **Λατινική**.

2.5 Μηχανισμός ε – Η συνεκδοχή ως δυνατότητα οριζόντιας εφαρμογής:

Χρήση, σε μια έννοια, προσδιορισμού που προσιδιάζει σε άλλη έννοια συναφή με την πρώτη και βασικής σπουδαιότητας για εκείνη.

Η **συνεκδοχή** (που ως σχήμα λόγου της Γραμματικής εξειδικεύεται ως η *υποδήλωση του όλου με το μέρος και αντίστροφα, του είδους με το γένος και αντίστροφα, του ενός με τα πολλά και αντίστροφα, του πράγματος με το υλικό του και αντίστροφα*) **δεν αποτελεί χωριστό μηχανισμό σχηματισμού** αλλά έχει ευρεία εφαρμογή σε όλους τους προαναφερόμενους μηχανισμούς και συχνά εξασφαλίζει **γλωσσική οικονομία** στην ορολογία του αντίστοιχου πεδίου.

Παραδείγματα

Βασική έννοια (με τον προσοδίζοντα χαρακτηρισμό)	χρησιμοποιούμενος όρος (με συνεκδοχή)	Αντί του όρου (χωρίς συνεκδοχή)
mobile terminal κινητό τερματικό (Τερματικό που μπορεί να μετακινείται είτε ως φορητή συσκευή είτε πάνω σε όχημα)	mobile communication κινητή επικοινωνία mobile network κινητό δίκτυο mobile service κινητή υπηρεσία	mobile terminal communication επικοινωνία με κινητά τερματικά mobile terminal communication network δίκτυο επικοινωνίας με κινητά τερματικά mobile terminal communication network service υπηρεσία παρεχόμενη μέσω δικτύου επικοινωνίας με κινητά τερματικά
mobile telephone κινητό τηλέφωνο	mobile telephony κινητή τηλεφωνία mobile telephony antenna κεραία κινητής τηλεφωνίας	mobile telephone telephony τηλεφωνία με κινητά τηλέφωνα mobile telephone telephony antenna κεραία τηλεφωνίας με κινητά τηλέφωνα
digital signal ψηφιακό σήμα (Σήμα με ασυνεχή χρονική μεταβολή σε ένα χαρακτηριστικό μέγεθος του, το οποίο λαμβάνει τιμές από ένα σύνολο διακριτών τιμών)	digital input ψηφιακή εισοδος digital telephone ψηφιακό τηλέφωνο digital electronics ψηφιακή ηλεκτρονική digital network ψηφιακό δίκτυο digital connection ψηφιακή σύνδεση digital radio link ψηφιακή ραδιοζεύξη	digital signal input είσοδος ψηφιακών σημάτων digital signal telephone τηλέφωνο ψηφιακών σημάτων digital signal electronics ηλεκτρονική ψηφιακών σημάτων digital signal network δίκτυο ψηφιακών σημάτων digital signal network connection σύνδεση δικτύου ψηφιακών σημάτων digital signal radio link ραδιοζεύξη ψηφιακών σημάτων.

2.6 Μηχανισμοί σχηματισμού όρων και Αρχές Ονοματοδοσίας

Οι **μηχανισμοί σχηματισμού όρων** που προαναφέραμε δεν πρέπει να συγχέονται με τις 31 **Αρχές Ονοματοδοσίας** που είχε κωδικοποιήσει η Διεθνής Οργάνωση Τυποποίησης (ISO) στη Σύσταση ISO/R 704 "Naming Principles", τις οποίες όμως εγκατέλειψε, στη συνέχεια, αντικαθιστώντας τη Σύσταση αυτή με το Διεθνές Πρότυπο ISO 704⁽⁴⁾ και

παρασύροντας και τον ΕΛΟΤ στην αναθεώρηση του *Ελληνικού Προτύπου ΕΛΟΤ 402 "Αρχές Ονοματοδοσίας"* (που ήταν *προσαρμογή των διαγλωσσικών αρχών ονοματοδοσίας της ISO/R 704 στην Ελληνική Γλώσσα*) με το νέο ΕΛΟΤ 402⁽⁵⁾. Για κάθε έναν από τους προαναφερόμενους μηχανισμούς σχηματισμού όρων εξακολουθούν να ισχύουν οι *αρχές ονοματοδοσίας* που τον αφορούν. Π.χ. σε όλους έχουν εφαρμογή οι *αρχές της γλωσσικής οικονομίας και της γλωσσικής καταλληλότητας*⁽⁹⁾.

3 ΤΡΟΠΟΙ ΕΥΡΕΣΗΣ/ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΩΝ ΟΡΩΝ

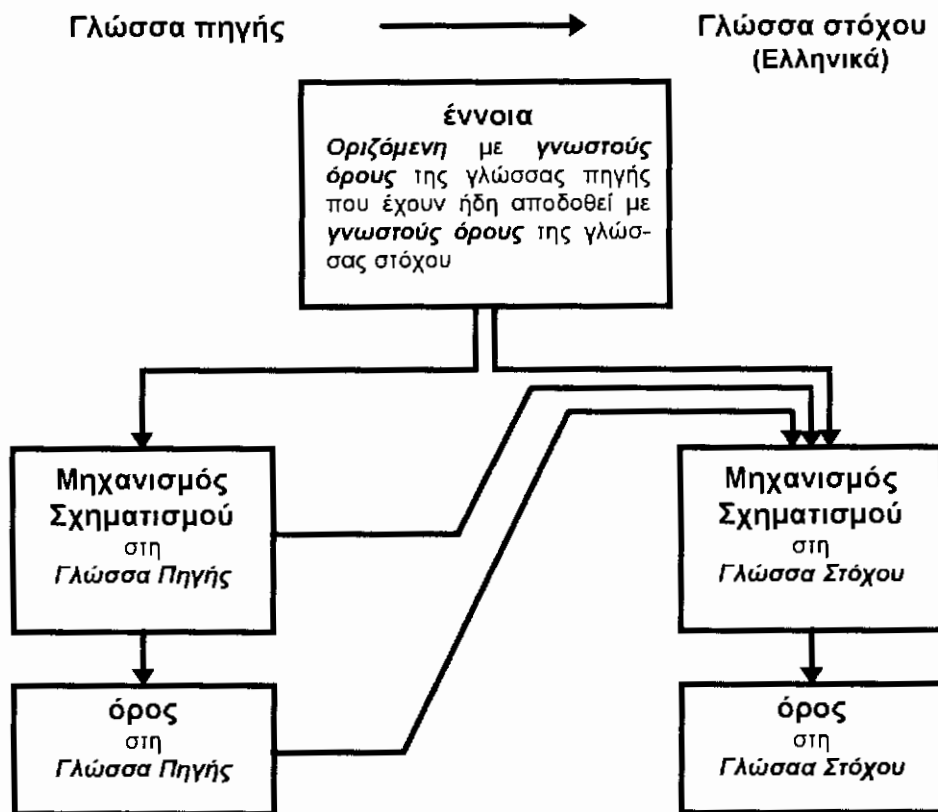
Όλα όσα αναφέρθηκαν στο προηγούμενο Κεφάλαιο με παράδειγμα *γλώσσας πηγής* την *Αγγλική*, ισχύουν και για οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, επομένως και για την *Ελληνική*, όταν αυτή παίζει το ρόλο της *γλώσσας πηγής*. Όταν δηλαδή μια *νέα έννοια* ενός θεματικού πεδίου *ονοματοδοτείται πρώτα* στη γλώσσα αυτή και ύστερα στις άλλες γλώσσες.

Σήμερα όμως το πρόβλημα της ορολογίας στην Ελληνική Γλώσσα εμφανίζεται οξύτατο στην *εισαγωγή ξενόγλωσσων όρων*, που γίνεται μάλιστα με ραγδαίους ρυθμούς, ώστε να αποκτούν χαρακτήρα *κινητοποίησης* οι απαιτούμενες προσπάθειες *απόδοσής τους με ελληνικούς ισοδύναμους όρους*.

Νέος ξενόγλωσσος όρος, σε δεδομένο *θεματικό πεδίο*, σημαίνει *νέα έννοια* στο υπόψη θεματικό πεδίο για την οποία δεν υπάρχει ακόμα *ελληνικός όρος*, δηλαδή *ισοδύναμος* (με τον ξενόγλωσσο) *ελληνικός όρος*. Αφού, όμως, πρόκειται για μια *νέα έννοια* δεν πρόκειται ασφαλώς να βρούμε σε κανένα λεξικό της Ελληνικής (ως *γλώσσας στόχου*) *έτοιμο τον ελληνικό όρο*. Πρέπει, λοιπόν, οι *ονοματοθέτες* του υπόψη θεματικού πεδίου (στα πλαίσια των εργασιών του κατάλληλου *συλλογικού οργάνου ορολογίας*), να *δημιουργήσουν πραγματικά τον ισοδύναμο ελληνικό όρο*. Ποιον μηχανισμό θα επιλέξουν, όμως, από αυτούς που προαναφέραμε; Στο Σχήμα 5 δίνεται ένα σχηματικό διάγραμμα της ονοματοδοσίας μιας *νέας έννοιας* στη γλώσσα πηγής και από αυτήν στη γλώσσα στόχου.

Είναι φανερό ότι το πρόβλημα της ονοματοδότησης μιας *νέας έννοιας* στη *γλώσσα στόχου* δεν έχει ως μόνο *δεδομένο* τον *ορισμό της έννοιας*, αλλά έχει επιπλέον *δεδομένα* τον *όρο της γλώσσας πηγής* και το *μηχανισμό σχηματισμού* του. Γεννιέται

λοιπόν αμέσως το ερώτημα: Σε ποιο βαθμό ο ονοματοθέτης της γλώσσας στόχου θα ακολουθήσει *ανάλογη πορεία* με εκείνη που ακολούθησε ο ονοματοθέτης της γλώσσας πηγής; Δηλαδή *ανάλογο μηχανισμό σχηματισμού* της γλώσσας στόχου; Η απάντηση είναι “Να εφαρμόσει τον *Αναλογικό Κανόνα* όπως αυτός διατυπώνεται ευθύς αμέσως”.

Σχήμα 5. Σχηματικό διάγραμμα ονοματοδοσίας νέων εννοιών στη γλώσσα πηγής και στη γλώσσα στόχου

4 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ “ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΑ” ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ

Αυτό που εδώ ονομάζουμε “Αναλογικό Κανόνα” δεν είναι παρά ένα *βασικό συμπέρασμα* ύστερα από *ορολογική πράξη και εμπειρία πολλών ετών*.

Ο “Αναλογικός Κανόνας” της Ονοματοδοσίας:

Κατά το σχηματισμό ενός όρου σε μια γλώσσα (γλώσσα στόχου) για την ονοματοδότηση μιας νέας έννοιας που έχει ονοματοδοτηθεί πρωτογενώς σε μια άλλη γλώσσα (γλώσσα πηγής) ως πρώτη επιλογή του ονοματοθέτη πρέπει να είναι: η εφαρμογή μηχανισμού σχηματισμού **ανάλογου** προς το μηχανισμό σχηματισμού του όρου της γλώσσας πηγής.

Ο “Αναλογικός Κανόνας” **δεν επιβάλλει**, αλλά απλώς δίνει **προτεραιότητα** στην εξέταση του **ανάλογου μηχανισμού** της γλώσσας στόχου και μ’ αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζει:

- την **αξιοποίηση** της εργασίας η οποία έγινε στη γλώσσα πηγής, όπου δημιουργήθηκε η **νέα γνώση (νέα έννοια)**, και η οποία θα ήταν **ασύνετο να αγνοηθεί**.
- τον **περιορισμό** της αυθαιρεσίας στην επιλογή μηχανισμών σχηματισμού **άσχετων** ενδεχομένως ή **ασύμβατων** προς τους μηχανισμούς σχηματισμού **και των άλλων εννοιών του ίδιου συστήματος εννοιών** όπου εντάσσεται η υπό ονοματοδότηση νέα έννοια.
- την **ελαχιστοποίηση** των προβλημάτων από μελλοντικές **τροποποιήσεις** ή **αναθεωρήσεις**, οι οποίες προφώνως (εφόσον πρόκειται για εισαγόμενη γνώση) θα ξεκινήσουν από τη γλώσσα πηγής.

Δίνουμε παρακάτω μια σειρά παραδειγμάτων **εφαρμογής** και **προβλημάτων από τη μη εφαρμογή** του “Αναλογικού Κανόνα” με **γλώσσα στόχου** την **Ελληνική**:

Παραδείγματα εφαρμογής του “Αναλογικού Κανόνα”:

Παράδειγμα 1. **hub** = **πλήμνη** (Βλέπε ορισμό στην Παρ.2β Παράδειγμα 1)

Οι δύο ειδικές Ομάδες Τυποποίησης/Ορολογίας στους τομείς των Τηλεπικοινωνιών και της Τεχνολογίας Πληροφοριών, **ΜΟΤΟ**² και **ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1**³, αφιέρωσαν πολύ χρόνο σε μελέτη και συζήτηση για την επιλογή **ισοδύναμου ελληνικού όρου** και συμφώνησαν να ακολουθήσουν **ανάλογο μηχανισμό** με εκείνον που ακολούθησε ο ονοματοθέτης της Αγγλικής γλώσσας. Δηλαδή, **μετέφεραν** στους υπόψη τομείς τον όρο **πλήμνη** και του προσέδωσαν άλλη μία σημασία, εκείνη του

² **ΜΟΤΟ**: Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας, Ομάδα Εργασίας της Τεχνικής Επιτροπής “Τηλεπικοινωνίες” (ΤΕ-Τ), Ιδρυτικό Συλλογικό Μέλος της **ΕΛΕΤΟ** (Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας). Λειτουργεί με την ευθύνη και υποστήριξη του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ), στα πλαίσια επίσημης συνεργασίας με τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ).

³ **ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1**: Ομάδα Εργασίας 1 “Ορολογία Πληροφορικής” της Τεχνικής Επιτροπής **ΤΕ48**: “Ηλεκτρονική Επεξεργασία Πληροφοριών” του ΕΛΟΤ, Ιδρυτικό Συλλογικό Μέλος της **ΕΛΕΤΟ**.

προαναφερόμενου ορισμού (Μηχανισμός σχηματισμού β). Συγκεκριμένα:

hub {ουσιαστικό} = **πλήμνη**
hub {επιθετ. προσδ.} = **πλημναίος.**

Και αποδόθηκαν, έτσι, μια σειρά όρων όπως:

telegraph hub = **πλήμνη τηλεγραφίας**
full duplex telegraph hub = **πλήμνη αμφίδρομης τηλεγραφίας**
half-duplex telegraph hub = **πλήμνη ημιαμφίδρομης τηλεγραφίας**
telegraph receive hub = **πλήμνη τηλεγραφικής λήψης**
hub operation = **πλημναία λειτουργία**
hub polling = **πλημναία σταθμοσκόπηση.**

Παράδειγμα 2. **accreditation** = **διαπίστευση** (Βλέπε ορισμό στην Παρ.2β Παράδειγμα 2)

Ο **ΕΛΟΤ** για την απόδοση του όρου **accreditation** του προαναφερόμενου ορισμού **μετέφερε** το διπλωματικό όρο **διαπίστευση** και του προσέδωσε άλλη μία σημασία, εκείνη του υπόψη ορισμού (Μηχανισμός σχηματισμού β) και έδωσε μάχη⁽¹²⁾ για την καθιέρωση του όρου. Έτσι:

accreditation = **διαπίστευση**
testing laboratory accreditation = **διαπίστευση εργαστηρίου δοκιμών**
accredited testing laboratory = **διαπιστευμένο εργαστήριο δοκιμών.**

Παράδειγμα 3. **bit** = **δυφίο**

Οι δύο προαναφερόμενες Ομάδες, **ΜΟΤΟ** και **ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1**, εξέτασαν, προέκριναν, και έθεσαν σε δημόσια ψηφοφορία υποψήφιους ελληνικούς όρους για την απόδοση του ακρωνύμιου **bit**. Έτσι, υπερψηφίστηκε, εγκρίθηκε και έχει ήδη καθιερωθεί ως ελληνικός ισοδύναμος όρος το ελληνικό ακρώνυμο **δυφίο**. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόστηκε σύντμηση (του αντίστοιχου πλήρους σύμπλοκου όρου) **ανάλογη** με εκείνη του αγγλικού όρου (Συνδυασμός Μηχανισμών σχηματισμού α και γ):

binary digit → **bit**
δυαδικό ψηφίο → **δυφίο.**

Η καθιέρωση του **δυφίου** ήταν πραγματική **ανακούφιση** στην Τηλεπικοινωνιακή ορολογία, δεδομένου ότι συνετέλεσε στην **εξορθολογιστική αναθεώρηση** μερικών εκατοντάδων ελληνικών **σύμπλοκων όρων** που περιείχαν τον πλήρη όρο **δυναμικό ψηφίο** ως απόδοση του όρου **bit** της γλώσσας πηγής. Έτσι:

bit {ουσιαστικό} = **δυφίο**
bit {επιθετ. προσδ.} = **δυφιακός, δυφιο-, -δύφιος** (ανάλογα με την περίπτωση)
bit {επίρρημα} = **δυφιακά, δυφιο-**
bit error = **δυφιακό σφάλμα**
bit error ratio test = **δοκιμή λόγου δυφιακών σφαλμάτων**

bit-oriented protocol	=	δυφιοστρεφές πρωτόκολλο
bit-orientation	=	δυφιοστρέφεια
8-bit coding	=	οκταδυφιακή κωδικοποίηση
8-bit coded character set	=	οκταδυφιακά κωδικοποιημένο σύνολο χαρακτήρων
8-bit byte, octet	=	οκταδύφια δυφιοσυλλαβή, δυφιοοκτάδα.

Παράδειγμα 4. **chip = πλινθίο**

Ο αγγλικός όρος **chip** σχηματίστηκε στη γλώσσα πηγής με **μεταφορά**, στον τομέα των ημιαγωγών, του κοινού όρου **chip** που σημαίνει **πελεκούδι** (Μηχανισμός σχηματισμού β) για να υποδηλώσει **ολοκληρωμένο κύκλωμα με τη μορφή λεπτής ορθογώνιας φέτας ημιαγωγού**. Στα Γαλλικά ο ισοδύναμος όρος σχηματίστηκε με **ανάλογο μηχανισμό** με πρόσδοση μιας επιπλέον σημασίας στον κοινό όρο **puce** (= ψύλλος). Στα Ελληνικά, η ΜΟΤΟ εφάρμοσε **ανάλογο μηχανισμό** με πρόσδοση μιας επιπλέον σημασίας στον κοινό αρχαιοελληνικό όρο **πλινθίο** (= τουβλακι). Ο νεολογισμός αυτός έδωσε τη δυνατότητα να αποδοθούν με επιτυχία όροι όπως:

one-chip {επίθ.}	μονοπλινθιος
chip-carrier {ουσ.}	πλινθιοβάση
multichip {ουσ.}	πολυπλινθίο
multichip {επίθ.}	πολυπλινθιος, πολυπλινθιακός
multichip module	πολυπλινθιο δομοστοιχείο
multichip technology	πολυπλινθιακή τεχνολογία
on-chip processing	επιπλινθια επεξεργασία.

Παράδειγμα 5. **software** {ουσ.} = **λογισμικό**   **hardware** {ουσ.} = **υλισμικό**
software {επίθ.} = **λογισμικός**   **hardware** {επίθ.} = **υλισμικός**

Στην περίπτωση του **software** η ΕΠΥ (Ελληνική Εταιρία Επιστημόνων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής), το 1985, βασισμένη στο Διεθνές Πρότυπο **ISO 2382**, ως **γλώσσα πηγής** δεν χρησιμοποίησε την **Αγγλική** αλλά τη **Γαλλική** (όπου ο νεολογισμός **logiciel** από την ελληνική ρίζα **λογικ-**) και δημιούργησε το νεολογισμό **λογισμικό** ο οποίος έγινε ευρέως αποδεκτός). Η πρότασή της **υλικό** για τον όρο **hardware** (*matériel*), όμως, δεν είχε την ίδια επιτυχία. Πρόσφατα με πρωτοβουλία των ΜΟΤΟ και ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1 και δημόσια ψηφοφορία που διενέργησε η ΕΛΕΤΟ (Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας) καθιερώθηκε ο νεολογισμός **υλισμικό** κατ' αναλογίαν προς το **λογισμικό**, διευκολύνοντας έτσι την απόδοση πλήθους απλών και σύμπλοκων όρων που περιλαμβάνουν τον όρο **hardware**.

Παράδειγμα 6. **interoperability** = **διαλειτουργικότητα** (Βλέπε Παράδειγμα Μηχανισμού γ)

interoperability	=	διαλειτουργικότητα
(inter - oper-ate, -ab-le - -il-i-ty)		(δια - λειτουργώ, -ικός -τητα)

Στην περίπτωση αυτήν η ΜΟΤΟ υιοθέτησε ανάλογο μηχανισμό σχηματισμού χρησιμοποιώντας το μόριο **δια-** (= μεταξύ), τη ρίζα **λειτ-** του ρήματος **λειτουργώ**, την επιθετική παραγωγική κατάληξη **-ικός** και στη συνέχεια την παραγωγική κατάληξη **-τητα** του αντίστοιχου ουσιαστικού οπότε προέκυψαν οι νεολογισμοί **διαλειτουργικός** (επίθετο) και **διαλειτουργικότητα** (ουσιαστικό).

Πρόβλημα από τη μη εφαρμογή του "Αναλογικού Κανόνα:

Παράδειγμα 1. **block** = ~~ομάδα δεδομένων~~ (πριν από την αναθεώρηση)
πλοκάδα (μετά την αναθεώρηση)

Στους τομείς των Τηλεπικοινωνιών και της Τεχνολογίας Πληροφοριών, οι Ομάδες **MOTO** και **ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1** αναγκάστηκαν να αναθεωρήσουν την αρχική απόδοσή τους **ομάδα δεδομένων** για τον αγγλικό όρο **block** (= ομάδα δυφίων, δυφιοσυλλαβών, στοιχειοσειρών ή εγγραφών που αντιμετωπίζονται ως ενιαίο σύνολο), γιατί υπήρχε μεγάλη σύγχυση με τον όρο **ομάδα** (= **group**) που χρησιμοποιείται συχνά **στο ίδιο πλαίσιο εφαρμογής**. Η καθιέρωση του μονολεκτικού νεολογισμού **πλοκάδα** (μεταφορική χρήση του αρχαιοελληνικού **πλοκάς**), πέρα από την αξιοσημείωτη μορφολογική ομοιότητα προς τον όρο **block**, έδωσε τη δυνατότητα χρήσης και του επίθετου **πλοκαδικός** καθώς και του επιρρήματος **πλοκαδικά** και διευκόλυε σημαντικά την απόδοση ολόκληρου υποσυστήματος απλών και σύμπλοκων όρων που περιέχουν τον όρο **block**.

Παράδειγμα 2. **essential requirements** = **βασικές απαιτήσεις** (παιλαιότερα σε **Οδηγίες** της Ευρωπαϊκής Ένωσης)
ουσιώδεις απαιτήσεις (σε πρόσφατες **Οδηγίες**)

Η έννοια των **essential requirements** οριζόταν πλήρως στις σχετικές **Οδηγίες** (τις λεγόμενες **Οδηγίες της Νέας Προσέγγισης**) και ήταν το λιγότερο ατυχής η **ελεύθερη** απόδοσή τους με τον ορο **βασικές απαιτήσεις** (του οποίου αντίστοιχος όρος της γλώσσας πηγής είναι **basic requirements** που χρησιμοποιείται⁽¹⁰⁾ με άλλο νόημα και αποδίδεται σωστά ως **βασικές απαιτήσεις**). Η **MOTO** ήταν από τους πρώτους που επισήμανε το πρόβλημα και είναι ευχάριστο το γεγονός ότι σε νεότερα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιείται η απόδοση **ουσιώδεις απαιτήσεις** (σύμφωνα με τον Αναλογικό Κανόνα).

Παράδειγμα 3. **check** {ρήμα} = **ελέγχω, εξελέγχω**   **control** {ρήμα} = **ελέγχω**
check {ουσ.} = **έλεγχος, εξέλεγχος**   **control** {ουσ.} = **έλεγχος**

Στο ίδιο πλαίσιο εφαρμογής, των Τηλεπικοινωνιών και της Τεχνολογίας Πληροφοριών, χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα οι όροι **check** και **control** και η απόδοση (αρχικά) του πρώτου ως **ελέγχω (έλεγχος)**, με σημασία όμως του **ερευνώ και επιβεβαιώνω ότι μια παράμετρος π.χ. έχει την τιμή που πρέπει**, δημιουργούσε πλήρη σύγχυση διότι εκλαμβάνονταν ως απόδοση του **control** δηλαδή **παρακολουθώ συνεχώς και αν χρειαστεί επεμβαίνω και διορθώνω**. Η απόδοση **εξελέγχω (εξέλεγχος)** είναι απόλυτα επιτυχής⁽¹¹⁾ και έλυσε το πρόβλημα.

Παράδειγμα 4. **level** = **επίπεδο, στάθμη**
layer = **στάθμη, στρώμα**
plane = **επίπεδο**.

Τούτοι οι τρεις όροι χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα στο ίδιο πλαίσιο εφαρμογής των Τηλεπικοινωνιών και της Τεχνολογίας Πληροφοριών και ιδιαίτερα στα Ψηφιακά Δίκτυα Ενοποιημένων Υπηρεσιών (**ISDN**) και στη Διασύνδεση Ανοικτών Συστημάτων (**OSI**) με σαφώς διαφορετικές έννοιες. Μόνο που ο τρίτος (**plane**) εμφανίστηκε χρονικά τελευταίος. Η **MOTO** αντιμετώπισε αμέσως το πρόβλημα κρίνοντας ως απαράδεκτες τις αρχικές αποδόσεις του **level** με **επίπεδο** και του **layer** με **στάθμη** και είναι φανερό γιατί. Με εφαρμογή του **ανάλογου μηχανισμού** (Μηχανισμός σχηματισμού β) υιοθετήθηκαν οι **αναμφίσημοι** όροι: **στάθμη, στρώμα** και **επίπεδο**.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ – Σε τεχνικά/επιστημονικά κείμενα η απόδοση του αγγλικού όρου level με τον ελληνικό **επίπεδο** (δηλ. με εφαρμογή του Μηχανισμού β στον κοινό όρο **επίπεδο**) καλό είναι να αποφεύγεται, δεδομένου ότι είναι **λανθασμένη** και η κοινή απόδοση του level ως **επίπεδο**. Θα ήταν σωστή η απόδοση **οριζόντιο επίπεδο** που δεν είναι άλλη από τη **στάθμη**.

Παράδειγμα 5. **condition = -κατάσταση, συνθήκη**
mode = -κατάσταση, τρόπος
state = κατάσταση
status = κατάσταση, στάτο

Τούτοι οι τέσσερις όροι χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα στο **ίδιο πλαίσιο εφαρμογής των Τηλεπικοινωνιών** με σαφώς διαφορετικές έννοιες. Δεδομένου ότι οι παραπάνω όροι αποτελούν συνθετικά πολλών άλλων όρων η διατήρηση συνωνυμιών στην περίπτωση αυτή κρίθηκε **ορολογικά καταστροφική**, έτσι η ΜΟΤΟ κατάργησε την "ισοπεδωτική" απόδοση "**κατάσταση**" για τους τρεις και την καθιέρωσε μόνο για τον όρο **state** της γλώσσας πηγής.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ – Σε ό,τι αφορά την απόδοση **στάτο** έχουμε να παρατηρήσουμε ότι όταν σε κλασικά και έγκυρα Λεξικά της Ελληνικής Γλώσσας υπάρχει ήδη μια καταγραμμένη **ελληνική απόδοση** ενός ξενόγλωσσου όρου **ανεξάρτητα από το μηχανισμό σχηματισμού της**, η χρήση της απόδοσης αυτής είναι **αναντίρρητα προτιμητέα** από τη χρήση **αυτούσιου** του ξενόγλωσσου όρου. Μ' αυτό το σκεπτικό, η ΜΟΤΟ (τουλάχιστο για τις Τηλεπικοινωνίες) χρησιμοποιεί τις αποδόσεις των ακόλουθων (Λατινικής προέλευσης) όρων του Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ¹¹:

Ξενόγλωσσος Όρος (Ενικός–Πληθυντικός)	Ελληνικός Όρος (Ενικός–Πληθυντικός)
consortium – consortia	κοινόστροφο – κοινόστροφια
forum – fora	φόρο – φόρα
status – statuses	στάτο – στάτα.

5 Ο “ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΟΡΟΛΟΓΟΥ”

Κλείνοντας τούτη την εργασία απευθύνομαι στους **ονοματοθέτες** κάθε συγκεκριμένου **τομέα** ή **θεματικού πεδίου**, στα μέλη των Επιτροπών/Ομάδων που καλούνται να επιλύσουν τα προβλήματα της σύγχρονης **Ελληνικής Ορολογίας** έχοντας πολλές φορές όχι μόνο **ελάχιστη βοήθεια** αλλά και **ελάχιστο χρόνο** στη διάθεσή τους. Οι ακόλουθες **διαπιστώσεις/επισημάνσεις** θα μπορούσαν να τους φανούν χρήσιμες αποτελώντας το **Δεκάλογο του Έλληνα Ορολόγου**.

1. Η **μία** και **ενιαία Ελληνική Γλώσσα** (από τον Όμηρο μέχρι σήμερα) έχει τον **πλούτο** να περιγράψει **λεπτές αποχρώσεις** και να καλύψει διαστάσεις που ίσως είναι αδύνατο να εκφραστούν τέλεια σε άλλες γλώσσες.
Αυτό που χρειάζεται είναι **επίμονη** και – πολλές φορές – **επίπονη αναζήτηση** στις **υπάρχουσες πηγές** με σύγχρονα μέσα και **εφαρμογή** των σύγχρονων αρχών και μεθόδων ορολογίας.

2. Το **βάθος** και το **πλάτος** της **αναζήτησης** για τη δημιουργία **κατάλληλου ελληνικού όρου** είναι **ευθέως ανάλογο** του διατιθέμενου **χρόνου** που δυστυχώς είναι **μικρός** και **μικραίνει όλο και περισσότερο**.
3. Με **γλώσσα πηγής** την **Ελληνική** (όταν δηλαδή η γλώσσα στην οποία πρόκειται να ονοματοδοτηθεί μια **νέα έννοια για πρώτη φορά στον κόσμο** είναι τα Ελληνικά) πρέπει να τεθεί στη διάθεσή μας **ο ορισμός της έννοιας μέσω άλλων εννοιών που είναι ήδη γνωστές**. Το έργο μας τότε είναι η επιλογή κατάλληλου **μηχανισμού σχηματισμού** και η **πρωτογενής δημιουργία ελληνικού όρου**.
4. Με **γλώσσα στόχου** την **Ελληνική** (όταν δηλαδή επιζητείται **ελληνική απόδοση εισαγόμενου όρου** με τον οποίο έχει πρωτογενώς ονοματοδοτηθεί μια **νέα έννοια** σε άλλη γλώσσα ως **γλώσσα πηγής**) τα **πλήρη στοιχεία** που μπορούμε να έχουμε στη διάθεσή μας είναι:
  - ο **ορισμός** της έννοιας μέσω **άλλων εννοιών** που είναι **ήδη γνωστές**,
  - ο **ξενόγλωσσος όρος** και
  - ο **μηχανισμός σχηματισμού** του ξενόγλωσσου όρου.

Η χρήση του **Αναλογικού Κανόνα** έρχεται τότε να βοηθήσει το έργο μας: Ως **πρώτο βήμα** της αναζήτησής μας είναι η εφαρμογή **ανάλογου** μηχανισμού σχηματισμού προς εκείνον της **γλώσσας πηγής**.
5. **Περίπτωση Μηχανισμού α:** Σχηματίζουμε **ελληνικό σύνθετο όρο** από γνωστούς **ελληνικούς όρους** σε σωστή συντακτική σχέση μεταξύ τους η οποία αντανακλά τη λεκτική περιγραφή του ορισμού.
6. **Περίπτωση Μηχανισμού β:** Δημιουργούμε έναν **ελληνικό νεολογισμό** μεταφέροντας έναν ελληνικό όρο από **άλλο θεματικό πεδίο** και προσδίδοντας σ' αυτόν μία ακόμα σημασία, δηλαδή τη **νέα έννοια**.
7. **Περίπτωση Μηχανισμού γ:** Δημιουργούμε έναν **ελληνικό νεολογισμό** σχηματίζοντας μια **νέα ελληνική λέξη** (με σύνθεση και/ή παραγωγή) που δεν είχε χρησιμοποιηθεί ως τώρα.
8. **Περίπτωση Μηχανισμού δ:** Δημιουργούμε έναν **ελληνικό νεολογισμό** με **δανεισμό** του ξενόγλωσσου όρου ή του ισοδύναμου όρου άλλης γλώσσας ως γλώσσας πηγής και **προσαρμογή** του στο σύστημα της Ελληνικής Γλώσσας.

Σε μερικές περιπτώσεις (όπως π.χ. σε ονόματα μονάδων μέτρησης) επιτρέπεται και η απλή **μεταγραφή** του ξενόγλωσσου όρου στο ελληνικό αλφάβητο.

9. **Ελλείπει ορισμού** – ή έστω και λιγότερο αυστηρής **περιγραφής** – ή **ελλείπει χρόνου** για ανεύρεση ορισμού/περιγραφής μπορούν:

- να χρησιμοποιηθούν τα τυχόν υπάρχοντα **συμφραζόμενα**
- να χρησιμοποιηθεί τυχόν υπάρχουσα **αντιστοιχία ισοδύναμων όρων** και **σε άλλες γλώσσες** εκτός από τη **γλώσσα πηγής**.

Στην περίπτωση αυτή συχνά **διαφαίνεται** και ο **μηχανισμός σχηματισμού** του ξενόγλωσσου **όρου** και επομένως η χρήση του **Αναλογικού Κανόνα** μπορεί να βοηθήσει το έργο μας.

Αν δεν παρέχεται καμιά άλλη πληροφορία, εκτός από τον **ξενόγλωσσο όρο** και το σχετικό **θεματικό πεδίο**, τότε **αν πρέπει** να αποδώσουμε τον όρο (ενδεχομένως και με εφαρμογή του Αναλογικού Κανόνα) θα το κάνουμε με **πολύ μεγάλη επιφύλαξη** και με σαφή επίγνωση ότι **με την πρώτη ευκαιρία** θα πρέπει να **επανεξετάσουμε** την απόδοση αφού αποκτήσουμε τα απαραίτητα προαναφερόμενα στοιχεία.

10. Τέλος, πρέπει να γίνει **πεποίθησή μας** το "σύνθημα" της ΜΟΤΟ: **Κι ένας αδόκιμος ελληνικός όρος είναι καλύτερος από καθόλου Ελληνικό όρο.**

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- (1) *International Standard ISO 1087:1990 – "Vocabulary of Terminology"*
- (2) *G. Langley – "Telephony's Dictionary", Telephony Publishing Corporation, USA, 1986*
- (3) *ΕΛΟΤ EN 45020 "Γενικοί όροι και ορισμοί τους για την τυποποίηση και τις συναφείς δραστηριότητες", ΕΛΟΤ, 1997*
- (4) *International Standard ISO 704 – "Principles and methods of terminology"*
- (5) *Σχέδιο Ελληνικού Προτύπου ΕΛΟΤ 402 – "Αρχές και μέθοδοι Ορολογίας"*
- (6) *Βαλεοντής Κ. – "Προβλήματα της τεχνικής ορολογίας", Πρακτικά Διημέρου Ορολογίας 11 και 12 Νοεμβρίου 1992, ΤΕΕ, Αθήνα 1992.*
- (7) *ΜΟΤΟ – "Ενιαίο Λεξιλόγιο Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας – Έκδοση 4η, Τεύχος Α Αγγλοελληνικό Λεξιλόγιο", Αθήνα, ΟΤΕ, Οκτώβριος 1995*
- (8) *ΜΟΤΟ – "Ενιαίο Λεξιλόγιο Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας – Έκδοση 4η, Τεύχος Β Συγκεντρωτικό Λεξιλόγιο Αρκτηκολέξων και Συντομογραφιών", Αθήνα, ΟΤΕ, Απρίλιος 1997*
- (9) *Βαλεοντής Κ. – "Ανάλυση των βασικών αρχών της Τεχνικής Ορολογίας" – Αθήνα, ΕΛΟΤ, 1988.*
- (10) *European Commission – EPHOS Module "Document Formats for Open Exchange", 1996.*

- (11) ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ. "Μέγα Λεξικόν Όλης της Ελληνικής Γλώσσης", 1964.
- (12) Φιλόπουλος Β.Α. "Διαπίστευση Εργαστηρίων Ακουστικής", Πρακτικά Συνεδρίου "Ακουσική 86", Αθήνα, ΕΑΚΕ, 1986, σ.208-221.

Κ. Βαλεοντής

Φυσικός-Ηλεκτρονικός, Τηλεπικοινωνιακός Μηχανικός ΟΤΕ,
Τεχνικός Υπεύθυνος της **ΜΟΤΟ** (Μόνιμης Ομάδας Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας – ΟΤΕ-ΕΛΟΤ),
της Ομάδας **ΕΛΟΤ/ΤΕ48/ΟΕ1** "Ορολογία Πληροφορικής",
της Ομάδας **ΕΛΟΤ/ΤΕ80/ΟΕ1** "Ορολογία Ηλεκτρομαγνητικής Συμβατότητας"
και της Ομάδας **ΕΛΟΤ/ΤΕ2/ΟΕ5** "Ηχομόνωση",
Γενικός Γραμματέας της **ΕΛΕΤΟ** (Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας) και
Πρόεδρος του **ΓΕΣΥ** (Γενικού Επιστημονικού Συμβουλίου) της **ΕΛΕΤΟ**.

Διεύθυνση:

Καραμανλάκη 18
112 53 ΑΘΗΝΑ
Αρ. Τηλεφ.: 6118986, 8619521
Αρ. Τηλεομ.: 8068299.
Ηλ.Ταχ.: kv121999@org.ote.gr